

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst
Afdeling Inlichtingen

Postbus 20701
2500 ES Den Haag

Telefoon (070) 31 880 04
Telex 31337 MVD/GV/NL
Telefax (070) 31 879 51

Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief

Uw kenmerk

Ons nummer

Datum

D1598000199

14 januari 1998

Onderwerp
Voormalig Joegoslavië (02/98)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

H.J. Vandeweijer
Commodore

Bijlagen

één (1)

Bezoekadres

Kalvermarkt 28, Den Haag

Doorkiesnummer

(070) 31 87433

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. D15y8000199

d.d. 14 jan 1998

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

DCBC, t.a.v. Hfd Dplg door middel van hardcopy en diskette

5 ATAF Vicenza, t.a.v. capt [REDACTED]

INTERN:

HMD

HACIV t.a.v. BCI

HAI

HBMA

MID-cel

Archief

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST
Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE
02/98

(Afgesloten 141200 JAN 1998)

Conclusie/vooruitzicht

De etnische verhoudingen in Bosnië-Herzegovina in het algemeen, en die binnen de Moslim/Kroatische Federatie in het bijzonder, blijven gespannen. Binnen de Bosnisch-Servische republiek blijft de patstelling tussen voor- en tegenstanders van president Plavsic bestaan. De kans op een doorbraak in laatstgenoemd probleem, zelfs als die door de internationale gemeenschap zou worden opgelegd, blijft gering.

Montenegro gaat een gespannen periode tegemoet nu president Bulatovic, met steun van de Joegoslavische Federale autoriteiten, weigert zijn presidentschap op te geven. Politieke onrust en zelfs het uitroepen van de noodtoestand zijn niet uitgesloten. Op de achtergrond speelt het streven van federaal president Milosevic naar vergroting van zijn macht een hoofdrol.

De situatie in Kosovo blijft ook gespannen nu de etnische Albanezen tenderen naar intensivering van het verzet tegen de Servische onderdrukking in de hoop de internationale aandacht voor het probleem te vergroten, en de etnische Serviërs uiting geven aan vrees voor hun veiligheid. Laatstgenoemde stroming wordt naar alle waarschijnlijkheid stilzwijgend gesteund door Milosevic. Verdere confrontaties zijn zeer waarschijnlijk.

Bosnië-Herzegovina

Bosnische regering niet van plan aanklacht tegen FRJ te laten vallen

In een reactie op het verzoek van het Ministerie van Buitenlandse Zaken van de FRJ om de aanklacht wegens genocide te laten vallen, heeft de Bosnische vertegenwoordiger in deze zaak, Sacirbegovic (tevens ambassadeur bij de VN), verklaard dat een dergelijke intrekking van de aanklacht een "rampzalige" beslissing zou zijn. Ook de (Moslim)voorzitter van het nationale presidium, Izetbegovic, verklaarde in zijn nieuwjaarsrede dat er geen sprake is van intrekking van de aanklacht. Hij wees deze voorwaarde voor erkenning van Bosnië door Belgrado van de hand, maar verklaarde tevens dat er over intrekking onderhandeld kan worden in geval van "adequate compensatie". Een dergelijke compensatie zou volgens Izetbegovic met zich meebrengen dat Servië toe zou geven agressie te hebben gepleegd jegens Bosnië en daarom herstelbetalingen moet verrichten. De aanklacht van Bosnië tegen de FRJ is de hoofdreden dat Belgrado de staat Bosnië-Herzegovina nog niet erkend heeft. De door Izetbegovic genoemde voorwaarden zijn waarschijnlijk onacceptabel voor de FRJ. Zolang Milosevic in Joegoslavië in het zadel zit (en dat kan nog enige tijd duren) is het niet waarschijnlijk dat de staat Bosnië onder de gestelde voorwaarden zal worden erkend. Het uitblijven van de erkenning staat weer de ratificatie van het "speciale parallelle betrekkingen", verdrag tussen de FRJ en de Bosnisch-Servische republiek (RS) door het parlement van Bosnië in de weg en daarmee de aanvaarding door de Moslims van dubbelstaatsburgerschap voor de Bosnische Serviërs. Voor dit laatste is overigens wel al een akkoord gesloten tussen Belgrado en Pale.

Moslim/Kroatische Federatie

Soljic pleit voor personele veranderingen

De vice-president van de Moslim/Kroatische Federatie (MKF), Soljic, heeft in een recent interview gepleit voor personele veranderingen op zowel algemeen Bosnisch niveau als binnen de MKF. Zo noemde hij het feit dat Izetbegovic in "Dayton" het eerste mandaat als voorzitter van het presidium heeft verkregen, "een van de grootste fouten". Ook het feit dat van de drie etnische groepen alleen de Serviërs en Moslims een premier voor de centrale Bosnische regering leveren, is Soljic een doorn in het oog. Hij dreigde dat de Kroaten hun conclusies zouden trekken als deze "discriminatie tegen de meest vervolgte natie" voort zou duren.

[REDACTED]

Op de keper beschouwd zijn de argumenten van Soljic eenvoudig te weerleggen. Dat Izetbegovic de eerste voorzitter van het presidium werd is niet met zovele woorden in Dayton bepaald, maar is uitvloeisel van de bepaling dat de kandidaat met de meeste stemmen de eerste voorzitter zou worden. Hoewel tevoren (op grond van het grote aandeel Moslims in de Bosnische bevolking) werd aangenomen dat Izetbegovic dat inderdaad zou zijn, had het in de praktijk, door de politieke verdeling tussen hem en SBiH-leider Silajdzic, weinig gescheeld of de Servische kandidaat zou uiteindelijk de meeste voorkeurstemmen hebben behaald. Ook het feit dat de Kroaten geen premier (maar wél een vice-premier) leveren kan worden genuanceerd, doordat zij tot voor zeer kort de president van de MKF konden leveren (in de persoon van Soljic zelf en vóór hem het huidige Kroatische presidiumlid Zubak) terwijl het aantal Moslims drie keer zo groot is als het aantal Kroaten. Het belang van de uitspraken van Soljic betreft dan ook niet in de eerste plaats de inhoud daarvan, maar de voortdurende suggestie dat de Kroaten in Bosnië-Herzegovina stelselmatig achter worden gesteld. Dat zal bij de Moslims vermoedelijk een zodanige aversie opwekken, dat in de praktijk kan worden gesproken van een zichzelf vervullende profetie van de kant van Soljic. Hij heeft het presidentschap van de MKF vermoedelijk opgegeven onder druk van het Kroatische bewind, dat een meer gematigde indruk wil maken dan voorheen, maar als Zagreb dergelijke uitspraken van Soljic ongestraft laat (hetgeen te verwachten is), dan wijst dat erop dat deze Kroatische "matiging" meer de vorm dan de inhoud van het beleid betreft.

Bosnische Kroaten en Moslims nog steeds oneens over gerechtshoven in Mostar

Op 7 januari hebben de Bosnische Kroaten en Moslims geen overeenstemming kunnen bereiken over de organisatie van de gerechtshoven in de stad Mostar. De Moslims eisen één gerechtshof voor de gehele stad, terwijl de Kroaten voor elk van de zes deelgemeentes een apart gerechtshof wensen. De grondwet van de MKF stelt duidelijk dat elke "municipaliteit" een gerechtshof mag hebben, maar dat dit gedeeld mag worden met andere municipaliteiten. Deze bepaling laat dus ruimte voor beide standpunten. De vraag is wat een municipaliteit is. Is dit de stad Mostar of de deelgemeentes van dezelfde stad? Naar alle waarschijnlijkheid zal de hulp van Hoge Vertegenwoordiger Westendorp worden ingeroepen. Afgaande op het internationale standpunt dat Mostar een verenigde stad moet zijn, zal naar alle waarschijnlijkheid worden beslist dat de stad slechts één gerechtshof krijgt. De Kroaten zullen vrijwel zeker in beroep gaan tegen deze beslissing en de zaak bij het Grondwettelijk Gerechtshof van de MKF neerleggen.

ABiH zou Moslims opleiden voor inzet in Kosovo/Sandzak

Volgens onbevestigde berichten zouden de Moslimstrijdkrachten in de enclave-Gorazde militairen opleiden voor inzet in Kosovo en Sandzak. Doel zou zijn de opstand tegen de Servische onderdrukking van de Moslims in Sandzak en de Albanen in Kosovo het komende voorjaar te intensiveren. Het is niet ondenkbaar dat de betreffende berichten juist zijn. Er bestaan banden tussen de Moslims in Bosnië-Herzegovina en hun geloofsgenoten in de naburige Servisch/Montenegrijnse regio Sandzak, met name door middel van de SDA-partij die in beide gebieden actief is. Bovendien kunnen de Bosnische Moslims hopen door het opzweepen van de verdeeldheid in Joegoslavië het Servische front verder te verdelen en met name de aandacht van Belgrado voor de ontwikkelingen in de RS te verminderen. Anderzijds lijkt Gorazde als enclave nauwelijks geschikt als opleidingsplaats voor grote aantallen militairen. Er moet ook terdege rekening mee worden gehouden dat de melding afkomstig is uit Servische kringen. Met name in de eerste stadia van de Bosnische oorlog legde de Servische propaganda sterke nadruk op het "gevaar" dat de Serviërs door Moslims zouden worden omringd in Bosnië-Herzegovina, Sandzak, Kosovo en vandaar naar het midden-Oosten. Hoe onwaarschijnlijk deze vrees ook is, de kans is aanwezig dat zij door de toenemende onrust in Kosovo nieuw leven is ingeblazen.

Bosnisch-Servische Republiek

Milosevic zou Ivanic steunen

De persoon die door RS-president Plavsic is aangewezen om een nieuwe Bosnisch-Servische regering te vormen, Ivanic, heeft op 10 januari een bezoek gebracht aan Plavsic's Joegoslavische ambtgenoot Milosevic. Na afloop werd verklaard dat Milosevic instemt met Ivanic's poging een regering van nationale eenheid te vormen. Reeds eerder had de Bosnische tak van Milosevic's Socialistische Partij, waarmee ook Ivanic nauwe banden heeft, aangegeven dat zij voorstander is van een zo breed mogelijke regering. Om die reden voldoen de medestanders van Milosevic in de RS niet aan de voortdurende oproepen van de belangrijkste partijen, SDS en SRS, om samen met de socialisten een meerderheidsregering te vormen. Met zijn impliciete steun aan Ivanic neemt Milosevic derhalve eens te meer afstand van SDS-leider Krajisnik, de belangrijkste rivaal van Plavsic. Dit is opmerkelijk, omdat Milosevic enkele weken geleden juist meer in de richting van Krajisnik

tendeerde. Mogelijk speelt een rol dat Milosevic door zijn steun aan Ivanic, die ook de voorkeur van de internationale gemeenschap heeft, aan de diverse internationale bemiddelaars zijn constructieve en vredelievende opstelling wil illustreren. Daardoor blijft overigens de parlementaire impasse in de RS bestaan, omdat het streven van Ivanic niet door een meerderheid van de parlementariërs wordt gesteund, maar ook SDS en SRS zonder de socialisten niet over een meerderheid beschikken. Dat is weer in het voordeel van de SDS, die momenteel vrijwel zelfstandig de (demonstratieve?) regering vormt. Tegen die achtergrond kan het gebaar van Milosevic ook als verkapte steun aan Krajisnik worden beschouwd.

Klickovic noemt optreden Ivanic anti-Servische samenzwering

De huidige premier van de RS, Klickovic, heeft gesteld dat de pogingen van Plavsic om Ivanic tot zijn opvolger te benoemen, deel uitmaken van een internationale samenzwering. Deze zou tot doel hebben de RS ten onder te laten gaan in een verenigd Bosnië-Herzegovina. Het brein daarachter zou niet Plavsic zijn, maar de internationale gemeenschap. Volgens Klickovic zou iedere afgevaardigde die met dat plan instemt, zich schuldig maken aan verraad van de RS. Om die reden keerde Klickovic zich eens te meer tegen Ivanic's voorstel om een regering van nationale eenheid te vormen. Het bestaan van een samenzwering tegen de RS vormt één van de meest bekende thema's in de Servische propaganda en zal door de gemiddelde Bosnische Serviër zonder meer geslikt worden. Achtergrond van Klickovic's betoog is het feit dat de status quo in het voordeel is van de SDS, waartoe ook Klickovic behoort. Aangezien voor- en tegenstanders van Plavsic elkaar in evenwicht houden en kunnen verhinderen dat de ander een meerderheidsregering vormt, blijft de regering-Klickovic iedere dag dat Ivanic niet slaagt, langer in functie. Vermoedelijk speelt bij Klickovic c.s. de vrees dat de internationale gemeenschap, waarschijnlijk in de persoon van Westendorp, de knoop doorhakt en de benoeming van Ivanic oplegt. Dat zou overigens een onwerkbaar situatie opleveren, omdat Ivanic slechts kan hopen op de steun van de partij van Plavsic, de SNS, en mogelijk van zijn eigen partij, de SPRS. Een eventueel door hem te vormen regering zou echter slechts een meerderheid krijgen als zij ook wordt gesteund door de afgevaardigden van de SDA. Dat zou voor de aanhangers van Krajisnik en Klickovic een duidelijke indicatie zijn van hun "betrokkenheid bij een internationale samenzwering tegen de RS" en derhalve de polarisatie in de Bosnisch-Servische politiek vergroten.

Plannen voor nieuwe TV-zender

Volgens diverse mediaberichten is de SDS van plan een nieuwe TV-zender in de lucht te brengen. Het zou hier handelen om een privé-zender met de naam "Kanaal S". De minister van Informatie, Siljegovic, zou als directeur zijn benoemd. Indien deze mediaberichten op waarheid berusten kan de oprichting van deze zender betiteld worden als een initiatief van de SDS om opnieuw toegang te krijgen tot de ether. De vertrouwde SRT studio's in Pale hebben sinds 18 oktober 1997 immers geen programma's meer uitgezonden doordat SFOR-troepen de toegang tot de transmitters blokkeerden. De SDS heeft sindsdien regelmatig geprotesteerd tegen deze blokkade en wijt haar recente teruggang in parlamentszetels ook aan het gebrek aan zendtijd. De hernieuwde toegang tot de landelijke media is voor de SDS op dit moment dan ook een belangrijke doelstelling. De benoeming van Siljegovic tot directeur van Kanaal S is daarom begrijpelijk. Overigens moet nog altijd worden gewacht op de uitvoering van het dreigement van plaatsvervangend HV Schumacher om haar te ontslaan.

Kroatië

Walker waarschuwt voor "spontane" terugkeer Kroaten

De (voormalig) tijdelijk bestuurder voor Oost-Slavonië, Walker, heeft tijdens zijn afscheidsbezoeken aan diverse instanties in de regio zijn bezorgdheid uitgesproken over de "spontane terugkeer van Kroaten naar hun oorspronkelijke woonplaatsen in Oost-Slavonië". Walker wees erop dat dit haaks staat op overeengekomen regelingen en de door de Kroatische regering geformuleerde doelstellingen en waarschuwde ervoor dat dergelijke ontwikkelingen alle pogingen om tot een vreedzame oplossing te komen, teniet kunnen doen. Hij riep de Kroatische autoriteiten op hun eerdere toezeggingen gestand te doen, dat zij zullen voorkomen dat Kroaten zullen proberen Serviërs te verdrijven uit hun huizen. De situatie in Oost-Slavonië is complex. Natuurlijk staan vele Kroaten die de afgelopen jaren voor de Serviërs uit dit gebied zijn verdreven, te trappelen om na het volledige herstel van het Kroatische gezag over de regio terug te keren naar hun oorspronkelijke woningen. Het grootste probleem is dat daar veelal Serviërs woonachtig zijn die in sommige gevallen uit andere delen van Kroatië of Bosnië-Herzegovina zijn gevlucht, en in ieder geval nergens naar toe kunnen. Het is zeker niet uitgesloten dat de Kroatische autoriteiten, net zoals in andere delen van de voormalige Krajina, niet al te afkerig zullen staan tegen de wensen en verlangens van terugkerende Kroaten. Dat zal zich in de meeste gevallen niet uiten in actieve, maar in passieve steun. Dat kan inderdaad leiden tot

[REDACTED]

de door Walker gevreesde destabilisering. Ook Servische organisaties hebben reeds de vrees uitgesproken voor massale Kroatische migratie naar en Servische migratie uit Oost-Slavonië. Aangezien de schuldigen voor de misdaden die in en om het gebied zijn gepleegd vermoedelijk reeds lang verdwenen zijn, zullen de slachtoffers in bijna alle gevallen onschuldigen betreffen.

Istrië eist opnieuw verregaande bevoegdheden

De belangrijkste partij in de Kroatische regio Istrië, de IDS, heeft opnieuw een hoge mate van autonomie geëist voor de regio. Zo zou het gebied een eigen statuut en een eigen wetgevende macht moeten krijgen. De woordvoerder van de IDS, Pauleta, die lid is van het Kroatische parlement, verklaarde dat Istriërs tot een "natie" zouden moeten worden bestempeld, terwijl de Kroaten de status van "bevolkingsgroep" zouden krijgen. Pauleta wees erop dat deze eisen relatief gematigd zijn; zo zouden andere Istriërs voorstander zijn van onafhankelijkheid, dan wel aansluiting bij Italië of Slovenië. Het streven naar autonomie is in Istrië altijd relatief sterk geweest. Dat heeft, in weerwil van wat Pauleta beweert, in de praktijk minder met etnische dan met economische overwegingen te maken. Hoewel het binnenland van Istrië tot de armste gebieden van Kroatië behoort, denken vele Istriërs met handel, scheepvaart en toerisme een welvarend bestaan te kunnen opbouwen. Zij willen voorkomen dat die inkomsten in de Kroatische schatkist verdwijnen. Er is een interessante parallel te trekken met de situatie in het einde van de jaren '80, toen het Kroatische onafhankelijkheidsstreven de kop opstak juist in een periode van economische crisis in het voormalige Joegoslavië, zodat veel Kroaten de mening waren toegedaan dat Kroatië als melkkoe werd gebruikt door Servië. De Kroatische autoriteiten hebben in het verleden aangegeven niet in te willen gaan op de Istrische eisen of andere initiatieven voor lokale of regionale autonomie. Ook de door Pauleta genoemde voorwaarden zullen voor de Kroatische autoriteiten onbespreekbaar zijn, al eist hij ten aanzien van de Istriërs precies hetzelfde wat het Kroatische parlement onlangs op nationaal niveau ten aanzien van Kroaten in de Grondwet heeft laten opnemen. De HDZ, de partij van president Tudjman, heeft in Istrië nooit op een grote aanhang kunnen rekenen, maar zal door de verwachte ontwikkelingen nog verder worden gemarginaliseerd.

Joegoslavië

Jovanovic nieuwe minister van Buitenlandse Zaken

De Joegoslavische premier Kotic heeft een opvolger benoemd voor minister van Buitenlandse Zaken Milutinovic, die onlangs is gekozen tot president van Servië. Het betreft een voormalige plaatsvervanger van Milutinovic, Jovanovic. Deze heeft een lange staat van dienst in de Joegoslavische diplomatie en politiek. Zo was hij onder meer ambassadeur in Angola. Vorig jaar was hij bovendien gekozen tot vice-voorzitter van de regerende Socialistische Partij van Milosevic en tot afgevaardigde voor die partij in het Servische parlement. Volgens de Servische Grondwet mocht Milutinovic niet meer dan één functie (president van Servië) bekleden. Daarom was de benoeming van een nieuwe minister noodzakelijk. Met de benoeming van Jovanovic verzekeren Milutinovic, Kotic en Milosevic zich ervan dat hun politieke en diplomatieke koers voortgezet zal worden.

Montenegro

Verdachtmakingen over en weer in Montenegro

Voor 12 januari is in de Montenegrijnse hoofdstad Podgorica een protestdemonstratie georganiseerd tegen de overdracht van het presidentschap van de huidige president, Bulatovic, op premier Djukanovic, die de verkiezingen in november jl won. Bulatovic, daarbij gesteund door de federale autoriteiten, heeft gesteld dat bij die verkiezingen fraude is gepleegd, en heeft daarom opgeroepen tot de protestbijeenkomsten. Media die achter Djukanovic staan, hebben inmiddels gemeld dat de Montenegrijnse politie wapens en explosieven in beslag heeft genomen van personen die op weg waren naar Podgorica. Aanhangers van Bulatovic hebben echter gemeld aanwijzingen te hebben dat criminelen zich onder de menigte zullen mengen met als doel het vreedzame karakter van de demonstraties te verstoren. Het feit dat het telefoonverkeer in het land de afgelopen dagen ontregeld is, wordt ook in verband met de betogingen gebracht. Inmiddels heeft een Servisch radio-station verklaard dat de VS achter Djukanovic staan, omdat zij als gezamenlijke doelstelling de ondermijning van Joegoslavië hebben. Er werd op gezinspeeld dat een dergelijke overweging ook ten grondslag ligt aan het Amerikaanse beleid ten aanzien van Kosovo.

De situatie in Montenegro is gespannen. Bulatovic beschuldigt Djukanovic van separatisme, terwijl Djukanovic zijn rivaal beschuldigt van criminele activiteiten. Bulatovic wordt zonder enige twijfel gesteund door Milosevic, maar ook door bijna (of mogelijk meer dan) de helft van de Montenegrijnse bevolking. Het is vrijwel uitgesloten dat Bulatovic en Milosevic zich zonder meer zullen neerleggen bij een vreedzame installatie van

[REDACTED]

Djukanovic. Daarbij spelen prestige-overwegingen een hoofdrol, maar ook de overweging dat Djukanovic en de door hem voorgestane vergroting van de politieke en economische speelruimte van Montenegro, ten koste zullen gaan van de samenhang van Joegoslavië en de macht en invloed van de federale autoriteiten. Zeker nu de zaak door Bulatovic (met stilzwijgende instemming van Milosevic) op de spits wordt gedreven, is de kans op incidenten groot. De federale veiligheidsdiensten zullen dan geen keuze hebben en moeten ingrijpen, omdat de Montenegrijnse politie in meerderheid op de hand van Djukanovic is. Ook dit kan tot groeiende spanningen in en om Montenegro leiden.

Het conflict tussen Bulatovic en Djukanovic is in een stroomversnelling gekomen. Djukanovic is er met veel moeite in geslaagd om Bulatovic binnen Montenegro op een zijspoor te manoeuvreren. Bulatovic heeft echter succes gehad in zijn pogingen om de kwestie een federaal karakter te geven, waardoor nu openlijk de nieuwe machthebbers in Montenegro rondom Djukanovic tegenover de oude federale (Servische) machthebbers rondom Milosevic zijn komen te staan. De dreiging van het uitroepen van de noodtoestand in Montenegro door de federale autoriteiten is hierbij voelbaar. Op dit moment lijkt de enige manier waarop de zaak gesust kan worden een onmiddellijke ontmoeting tussen Djukanovic en de federale president Milosevic.

Bulatovic sluit uit dat VJ ingrijpt in Montenegro

De Joegoslavische minister van Defensie Bulatovic (geen familie van de gelijknamige president van Montenegro) heeft verklaard dat Montenegro "ver verwijderd is van de noodtoestand". Hij sloot uit dat het federale leger (VJ) zal ingrijpen in eventuele politieke onrust in Montenegro. Ook de secretaris van de federale Defensieraad heeft geruchten tegengesproken dat in die raad voorbereidingen zijn getroffen om in Montenegro de noodtoestand uit te roepen. De uitspraak van minister Bulatovic past in het streven van de Joegoslavische defensie-leiding om te onderstrepen dat de VJ een niet-politieke instelling is die geen rol voor zichzelf weggelegd ziet in de interne Joegoslavische aangelegenheden. Dit sluit echter niet uit dat de noodtoestand toch wordt uitgeroepen (waardoor op grond van de Montenegrijnse Grondwet het presidentschap van Bulatovic niet kan worden beëindigd), maar het toezicht daarop zou primair door de politie en andere veiligheidsdiensten worden uitgeoefend. In die context kan de uitspraak van minister Bulatovic ook worden gezien als een indicatie dat het leger zich niet tegen de noodtoestand zal verzetten, en derhalve mogelijk ook als indirecte steun aan zijn naamgenoot zijn bedoeld.

Kosovo

Spanningen blijven hoog

In een reactie op de aanhoudende studentendemonstraties en het aanhoudend geweld van het "Bevrijdingsleger van Kosovo (UCK)" hebben de Servisch-Orthodoxe Kerk en de Servische Verzetsbeweging (SPOK) een oproep gedaan aan alle lokale Serviërs om op 24 en 25 januari een religieuze en nationale conventie in Pristina bij te wonen. Bisschop Artemije en voorzitter Trajkovic herhaalden hiermee hun initiatief van 1996. Inmiddels hebben de Albanese vrij eensgezind de brief van de Servisch-Orthodoxe patriarch Pavle afgewezen. Ondanks het feit dat Pavle daarin het Servische politieoptreden veroordeelde, beschuldigde een vice-voorzitter van de LDK, Hyseni, de patriarch van hanteren van dubbele standaarden op het gebied van mensenrechten. Een andere vice-voorzitter, Agani, stelde dat Pavle in zijn brief "voorbij gaat aan de werkelijkheid". Een vertegenwoordiger van de PPK noemde de brief van Pavle zelfs "discriminerend". De Albanese studentenorganisatie liet al eerder weten de brief van de aartsbisschop af te wijzen en kondigde voortzetting van de studentendemonstraties aan.

De SPOK is een militante beweging onder de lokale Serviërs in Kosovo, die stellen zich bedreigd te voelen door de Albanese "overmacht" in de provincie. De beweging geniet steun van de Servisch-Orthodoxe Kerk. In mei van dit jaar werd reeds gezamenlijk opgeroepen tot een ronde tafelconferentie om de problemen in Kosovo op te lossen en regelmatig worden oproepen aan de leiders in Belgrado verzonden om niet tegemoet te komen aan de Albanese eisen, aangezien dit een uittocht van Serviërs tot gevolg kan hebben. Ook werd opgeroepen tot een speciale parlementsessie om de kwestie Kosovo te behandelen. De SPOK geniet echter niet veel steun van officiële regeringsinstanties.

Het is overigens niet geheel bezijden de waarheid dat de Servisch-Orthodoxe kerk dubbele standaarden hanteert. Reeds in het verleden, ten aanzien van Bosnië-Herzegovina en Kroatië, heeft die kerk aangegeven niet al te kritisch te staan tegenover uitingen van Servisch nationalisme en gevoelig te zijn voor "bedreiging" van Servische minderheden. Tegen die achtergrond zal het voor de Albanese niet erg geruststellend zijn dat Pavle nu aandacht vraagt voor de situatie van de Serviërs in Kosovo. Het is uiterst twijfelachtig of de

[REDACTED]

gelijktijdige veroordeling van het politie-optreden tegen de studenten in hun ogen voldoende compensatie biedt voor deze aandacht.

Serviërs in Kosovo vragen om "bevrijding"

In Istok, in het noorden van de voormalig autonome provincie Kosovo, heeft een bijeenkomst van Serviërs en Montenegrijnen plaatsgevonden. Daarin werden de "Serviërs uit het heilige Servische land" opgeroepen de Servische minderheid in Kosovo te bevrijden van de "Albanese terroristen". De Servische regering werd verweten de Serviërs in Kosovo te hebben verraden. Daarom werden de lokale Serviërs opgeroepen het lot in eigen land te nemen en zich te bevrijden van de Albanen en de Servische regering. Met name de Servische premier Marjanovic werd op de korrel genomen, omdat hij de Serviërs in Bosnië-Herzegovina en Kroatië zou hebben verraden en nu hetzelfde deed in Kosovo. Aangekondigd werd dat er een delegatie zou worden gevormd die een onderhoud zou vragen met Milosevic. Nieuwe protestbijeenkomsten, onder meer op het legendarische Merelveld (vermoedelijk op 13 januari a.s), werden in het vooruitzicht gesteld.

De bij deze bijeenkomst geuite retoriek vertoont grote overeenkomst met die van 1988/89, toen Milosevic van het Servische nationalisme met name in Kosovo gebruik maakte om zijn eigen machtsbasis te vestigen. Ook de Serviërs in Kroatië en Bosnië-Herzegovina gebruikten dergelijke argumenten om hun verzet tegen de autoriteiten in die landen te rechtvaardigen. Hoewel Milosevic sindsdien herhaaldelijk openlijk afstand heeft genomen van het Servische nationalisme, moet worden aangenomen dat de opleving van dat nationalisme in Kosovo tenminste zijn stilzwijgende instemming heeft. Daarop wijst de verwijzing naar het "Merelveld", en met name naar de slag in 1389 die de rechtvaardiging vormt voor het Servische nationalisme en de Servische aanspraken op Kosovo. Ook de aankondiging van een delegatie die met Milosevic overleg zou gaan plegen, vormt een indicatie dat de Joegoslavische president het initiatief van de Kosovo-Serviërs steunt. De kritiek op Marjanovic en de Servische regering is in dat kader niet gespeend van hypocrisie, gezien het feit dat Milosevic tot voor kort president van Servië was en daarom in hoge mate medeverantwoordelijk was voor de Servische politiek ten aanzien van Kosovo, Bosnië-Herzegovina en Kroatië. Vermoedelijk wil Milosevic met zijn opstelling ten aanzien van Kosovo een dubbel doel dienen. Ten eerste wil hij appeleren aan het Servische nationalisme, dat in het verleden een geschikt instrument is gebleken om de eenheid van het volk te vergroten en de machtsbasis van Milosevic te verbreden. Ten tweede bereidt Milosevic de weg voor het indammen van de macht van de deelstaten, die op papier groter is dan die van de deelstaten. Daarmee kan hij weerstand bieden aan het steeds meer autonome optreden van een deel van de Montenegrijnse top, en tevens voorkomen dat zich in Servië iets soortgelijks zou gaan voordoen, al zijn daar op korte termijn geen aanwijzingen voor. In ieder geval wijst de oproep van de Kosovo-Serviërs erop dat de spanning in dat gebied verder kan oplopen.

Rugova zinspeelt op onderhandelingen met Belgrado

De "president" van de Kosovo-Albanen, Rugova, heeft gesteld dat er onderhandelingen met de Joegoslavische regering worden voorbereid, die tot doel hebben een vreedzame oplossing voor dat probleem te zoeken. Rugova stelde echter dat succesvolle besprekingen alleen mogelijk zijn onder internationale auspiciën. Bovendien herhaalde hij dat onafhankelijkheid voor Kosovo zijn einddoel is. Rugova's opstelling kan niet los worden gezien van de richtingsstrijd onder de Kosovo-Albanen over de te volgen koers. In toenemende mate is er kritiek, ook binnen zijn eigen partij, over het gebrek aan succes van het door Rugova voorgestane geweldloze verzet tegen de Servische repressie in Kosovo. Om die reden is een naar het zich laat aanzien toenemend aantal Albanen voorstander van intensivering van het gewapende verzet tegen die repressie, al was het maar om de internationale aandacht voor Kosovo te vergroten. Tegen die achtergrond wil Rugova kennelijk opnieuw proberen om de dialoog met Belgrado aan te gaan. Wat hij daarvan verwacht is onduidelijk, want een bij eerdere onderhandelingen gesloten akkoord over de onderwijssituatie in Kosovo is door gebrek aan medewerking in Belgrado nog altijd niet uitgevoerd. Bovendien lijdt het weinig twijfel dat de Servische en federale autoriteiten, die Kosovo bestempelen tot een binnenlandse aangelegenheid en autonomie, laat staan onafhankelijkheid voor Kosovo resoluut afwijzen, wensen te onderhandelen op de door Rugova genoemde voorwaarden. Eerder is te verwachten dat zijn tegenstanders aan zijn pleidooi nieuwe argumenten zullen ontleen voor hun stelling dat Rugova zijn realiteitszin kwijtraakt.

Macedonië

UCK eist aanslagen in Macedonië op

Het UCK heeft in een fax de verantwoordelijkheid opgeëist voor een aantal aanslagen begin dit jaar in het westen van Macedonië. Volgens de tekst betreft het hier een expliciete order van het opperbevel van het

[REDACTED]

UCK en is deze gerelateerd aan de opstand in Kosovo. Aangezien het westen van Macedonië eveneens wordt bewoond door etnische Albanen en dezen in opstand zijn tegen het Macedonische regeringsgezag, is niet ondenkbaar dat deze verklaring juist is. Daarbij moet worden onderstreept dat er in het verleden reeds aanwijzingen waren van wapensmokkel tussen Albanië, Kosovo en de "Albanese" gebieden in Macedonië. Indien de bewering van het UCK juist is, heeft dit leger kennelijk besloten een bijdrage te leveren aan een algemeen-Albanese opstand in de gehele regio. Dat kan vergaande implicaties hebben voor met name Macedonië, dat kampt met een veelomvattende politieke, economische en sociaal-etnische crisis, niet in de laatste plaats omdat de autoriteiten over onvoldoende machtsmiddelen beschikken om hun gezag overal te laten gelden. Indien de UCK inderdaad een grootschalige terreurcampagne in Macedonië zou uitvoeren, kan dit de stabiliteit van het land ernstig ondermijnen en de algemene instabiliteit in aangrenzende gebieden (met name Kosovo en Albanië) eveneens aantasten. Dit zal voor de Servische autoriteiten een aanvullende reden zijn om de Albanese opstand in Kosovo harder tegemoet te treden. Daarmee zou het doel van de Kosovo-Albanen binnen en buiten de UCK, te weten vergroting van de internationale aandacht voor de kwestie-Kosovo, ruimschoots bereikt worden.